

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Gheorghe VĂDUVA

RĂZBOIUL ASIMETRIC ȘI NOUA FIZIONOMIE A CONFLICTUALITĂȚII ARMATE

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
București, 2007

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VĂDUVA, GHEORGHE

Războiul asimetric și noua fizionomie a conflictualității armate/ dr. Gheorghe Văduva. - București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2007
ISBN 978-973-663-597-7

355.48

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS
- Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorului

ISBN 978-973-663-597-7

CUPRINS

<i>Argument</i>	5
Capitolul 1 Filosofia și fizionomia războiului asimetric	7
1.1. Război al umbrelor	10
1.2. Ultimul război simetric	15
1.3. Ieșirea din simetrie.....	16
1.4. Haosul asimetric	21
Capitolul 2 Tipologia războiului asimetric	23
2.1. Război preemptiv sau război preventiv?.....	24
2.2. Război asimetric de joasă intensitate.....	30
Capitolul 3. Unele perspective	37
3.1. Inacceptarea dominanței.....	37
3.2. Schimbarea la față a războiului.....	43
Concluzii și propuneri	47

Abstract

In the conditions of having the bipolarity broken and the unprecedented development of the strategic weaponry (ballistic missiles, strategic aviation, cruise missiles, nuclear submarines, aircraft carriers, high-precision weapon systems, weapon systems based on nanotechnologies, biotechnologies, waves' amplification, etc.), the symmetrical confrontation may appear as a nonsense, as the disproportionality is huge. The Network Centric Warfare and the non-contact war have already been experimented. In the first stage – the symmetrical one – they had exceptional results. However, the “post-symmetrical” stage raised serious issues that do not have viable solutions for the time being. In the future, the asymmetric war – a component related with the start of a chaotic war – appears as confusing and threatening. Even if at present there are studied new strategies related with the high-tech war for solving out low intensity conflicts and for stabilising the troubled regions, the future belongs to the asymmetric confrontations. They will deepen more the war's chaotic component. This perspective is worrisome, as in a chaotic space, shaped by non-linear equations, the only certainty is the lack of any clear perspectives. The study of the asymmetric war is a way for early or timely warning of shaping ambiguous horizons on war. It is a study related with the new genesis of worrisome.

ARGUMENT

Într-o formă sau alta, aproape toate războaiele din lume au fost asimetrice sau au avut etape profund asimetrice. Asimetria a fost, din toate timpurile, căutată și chiar cultivată. Întreaga lucrare „*Arta războiului*” a lui Sun Tzî și „*Arthashastra*” indianului Kautilya nu sunt altceva decât pledoarii coerente și convingătoare de aplicare a unei filosofii a principiilor sau, mai exact, a realităților asimetriei în confruntările dintre diferite entități. Aceste lucrări, care sunt valabile și chiar aplicabile și azi, dezvoltă un inteligent și complex mod de a gândi și de a face războiul, de a trage maximum de avantaje de pe urma lui, cu pierderi cât mai puține și costuri cât mai mici, de a folosi războiul ca instrument și nu ca scop și cu atât mai puțin ca scop în sine. Este mult mai avantajos să găsești metoda cea mai potrivită pentru a-l determina pe adversar să cedeze fără luptă, să accepte un fapt împlinit, să fie pus în situația de a nu putea reacționa sau, mai mult, să fie convins că războiul (chiar și cel de apărare) ar fi o greșeală și că diferendul poate avea și alte căi de rezolvare, decât să declanșezi niște ostilități care se vor solda cu pierderi uriașe de vieți omenești și de valori și, în afară de aceasta, vor intra în memoria colectivă ca un fapt care va trebui, odată și odată, răzbunat. Chiar și astăzi, spre exemplu, în doctrina chineză, soluția politică este preferabilă celei militare, înțelepciunea fiind considerată mai prețioasă și mai eficientă decât forța, tratativele mai importante decât confruntarea violentă. Dialogul costă mai puțin decât lupta armată și oferă mai mult. Până la urmă, și războiul se încheie tot printr-un tratat sau printr-un dialog.

Toată lumea – adică toate statele și toate organizațiile internaționale – preferă tratativele în locul ostilităților, descurajarea în locul confruntării sau, ca modalitate de confruntare, negocierile în locul războiului. Unii dintre teoreticienii susțin, cu argumente foarte serioase, că războiul ar fi un *sfârșit* al politicii, și nu o *continuare* a ei. De aici nu rezultă însă în mod automat că s-a renunțat sau că ar fi preferabil să se renunțe la conceptul clausewitzian al războiului, în

favoarea unuia mai puțin belicos. Indiferent cum ar fi definit și înțeles – ca o continuare a politicii, în sensul folosirii mijloacelor violente, sau ca un sfârșit al politicii, în sensul trecerii de la dialog și negociere, specifice politicii, la folosirea forței, care, chipurile, n-ar mai ține de politică, ci de altceva, de un domeniu care s-ar situa undeva în zona non-politicii –, războiul rezultă în urma unei decizii sau unor decizii politice. El este gândit temeinic, planificat riguros, susținut multilateral (politic, economic, tehnologic, informațional, spiritual, psihologic și chiar cultural) și efectuat prin toate mijloacele necesare și posibile.

CAPITOLUL 1

FILOSOFIA ȘI FIZIONOMIA RĂZBOIULUI ASIMETRIC

Indiferent din ce perspectivă l-am privi și ce gânduri am avea pentru el sau împotriva lui, războiul rămâne și va rămâne, probabil, mereu, o situație-limită a comportamentului omenesc, un paradoxal *modus vivendi*. Înainte de a fi un *modus vivendi*, războiul trebuie să fie supus unui *modus cognoscendi*, întrucât nu putem apela la el, atâta vreme cât nu-i cunoaștem, în fiecare epocă istorică și chiar în fiecare moment al evoluției societății omenesci, foarte bine cauzele, filosofia și fizionomia, implicațiile și, mai ales, efectele.

Războiul este doar un mijloc. Și nu unul dintre cele mai eficiente, deși este și va fi mereu unul dintre cele mai teribile. Și aceasta nu pentru că, din păcate, violența pare calea cea mai simplă, cea mai directă și cea mai eficientă de a obține rapid ceea ce dorești. Cu condiția să fii mai puternic decât cel pe care-l ataci, să coalizezi în jurul tău pe toți cei care sunt sau pot fi prietenii tăi și dușmanii sau neprietenii celui pe care vrei să-l ataci. Iar pentru ca respectivul atac să fie sau să pară cât mai legitim, adversarul trebuie satanizat, transformat, cu ajutorul mediei și cu multe alte „ajutoare” posibile, în inamicul public numărul unu al întregii omenirii, în pericolul cel mai grav care amenință întreaga lume etc. În acest sens, trebuie să cheltuiești foarte mulți bani, să elaborezi politici și strategii credibile, să devii campionul salvării și fericirii omenirii, să operezi cu noțiuni clare, indubitabile, pe care lumea să le înțeleagă așa și numai așa cum vrei tu și, mai mult, să fii sau să pari foarte sincer în acest demers foarte responsabil de a curma răul și a cultiva binele. Bineînțeles că adversarul se va folosi și el de toate mijloacele pentru a dovedi contrariul. Lumea va înțelege rapid jocul, dar nu îi va păsa prea mult. Își va spune că astea-s vremurile, așa a fost și pe timpul Imperiului Mongol, și pe timpul Imperiului Roman, și pe timpul Imperiului Austro-Ungar, și pe timpul Imperiului Otoman, și pe timpul bipolarității... Politica și strategia de îndiguire americane din perioada unei confruntări complexe Est-Vest, denumită Război Rece,

consolidată de efectele directe sau indirecte pe care această îndiguire le-a produs în spațiul țărilor socialiste, de ineficiența economică a sistemului și de efectul de non-libertate, (libertatea fiind definită, în mod caricatural, cu un concept hegelian, ca necesitate înțeleasă), a reușit pe deplin. În Europa, sistemul socialist s-a prăbușit rapid și intempestiv. Totdeauna mijloacele vor fi diferite, iar rezultatele vor rămâne și ele îndoielnice.

Asimetria începe de aici, războiul asimetric se declanșează prin această denigrare reciprocă, fiecare cu mijloacele de care dispune, și, din păcate, se transferă în spațiul luptei armate, desfășurată și ea cu mijloacele de care dispun beligeranții. Ele sunt, de cele mai multe ori, disproporționate. Iar disproporția înseamnă non-simetrie sau, cu un termen mai la modă, disimetrie. Forțele și mijloacele care se folosesc în timpul confruntării n-au aproape nimic comun – unele sunt ultra-perfecționate, stăpânesc și supraveghează întregul spațiu de confruntare, precum și toate spațiile adiacente sau complementare acestuia, altele sunt doar niște adunături neinstruite, ce dispun de arme primitive sau de ce au putut aduna de pe la alții – și, de aceea, în spațiul luptei, aceștia din urmă nici nu știu când mor. Așa s-a întâmplat cu armata lui Saddam Hussein în timpul războiului din 1991 și în cel din 2003. Copleșită complet din punct de vedere tehnologic și informațional, ea nu a putut reacționa decât prin mici ambuscade și prin clasicele acțiuni de hărțuire, deși, ca efect al unui război psihologic de 12 ani, al unui embargo teribil asupra armelor, precum al unei conduceri dictatoriale, nici voința de a lupta nu mai putea fi în parametri normali. Este vorba de o disproporție imensă, nu doar de diferențe mai mari sau mai mici. Spre exemplu, în timp ce tancurile din dotarea armatei lui Saddam Hussein nu dispuneau nici de termolocator, nici de radiolocator, iar distanța loviturii directe era de o mie de metri, bătrânul Abrams american dispunea de radiolocator și termolocator, de capacitatea de a se conecta la o rețea de informații în timp real, iar distanța loviturii directe, asigurată de proiectilul-săgeată, era de patru mii de metri. Tancul irakian nu putea să acționeze decât din adăpost, prin foc-pumnal, deci de la mică distanță, dar nici acest lucru nu era posibil, întrucât adăpostul nu mai putea fi adăpost, de vreme ce mii de senzori îl căutau și îl descopereau și în gaură de șarpe. Dacă, în timpul războiului din 1991, Divizia Tawakalna, una dintre marile unități de elită din Garda

Republicană, a putut să producă unele mici pierderi Corpului american care a atacat pe direcția ei (e drept, cu prețul nimicirii ei complete pe câmpul de luptă de către forțele americane), de data aceasta, nu a mai fost posibil nimic. Această disproporție imensă nu a fost și nu este doar la nivel tactic, ci și la niveluri extrem de importante pentru un război: politic, militar, strategic și mediatic. Saddam Hussein, dictatorul de la Bagdad, încurajat cândva în timpul războiului împotriva Iranului și chiar pentru atacarea Kuweitului, devenise *persona non grata* în Orientul Mijlociu, un fel de pericol uriaș pentru democrație, drepturile omului, pentru cer și pentru pământ. Ulterior, după ce a fost prins, cum bine se știe, a fost judecat, condamnat la moarte și spânzurat nu pentru că a pierdut un război disproporționat, ci pentru că a gazat un sat...

Timpul trece. Conflictul din Irak se continuă. Acumulările din timpul regimului totalitar explodează. Numeroasele entități se luptă între ele, iar forțele coaliției cu greu reușesc să gestioneze situația. Gherilele irakiene dau mult de furcă ordinii de drept din această țară și forțelor coaliției, Congresul american este, în mare parte, ostil prezenței militare în Irak, iar 53% dintre americani consideră că nu există nicio șansă de victorie, Marea Britanie își va retrage în curând 1.500 de militari, în timp ce Iranul dezvoltă un program nuclear care pune iarăși pe jar o anumită parte a lumii, mai ales după ce a refuzat să aplice rezoluția 1737 din 23 decembrie 2006 a Consiliului de Securitate prin care i se cerea ca, până la 21 februarie 2007, să suspende activitatea de îmbogățire a uraniului. Această dată de 21 februarie a trecut, iar președintele Iranului a anunțat că țara sa nu renunță la dreptul ei de a-și realiza energie nucleară în scopuri pașnice, chiar dacă ONU a înăspriț sancțiunile împotriva acestei țări. Numai că nimeni nu-l crede și unii chiar îl bănuiesc că, de fapt, nu face altceva decât să pregătească terenul pentru realizarea armiei nucleare, întrucât cele mai multe dintre statele din zonă – Rusia, India, Pakistanul, China și Israelul – dispun de astfel de arme...

Israelul și-a pornit, probabil, motoarele avioanelor sale F-16, fiind gata să bombardeze, chiar și unilateral, instalațiile nucleare iraniene, așa cum a făcut-o și la 7 iunie 1981, împotriva instalațiilor de la Osirak, din Irak, cu 8 F-16, 6 F-15 și 16 bombe de o tonă, printr-o operație denumită Operația „Opera”. Pentru aceasta, avioanele israeliene au parcurs, la mică înălțime, o mie de kilometri.

Cele două reactoare de la Osirak, din apropiere de Bagdad, erau de proveniență franceză, iar decizia de a-i ajuta pe irakieni să acceadă la tehnologia nucleară o luase primul ministru de atunci, Jacques Chirac. În urma aceluia raid și-a pierdut viața și un francez. Irakul era, cum bine se știe, în plin război cu Iranul.

Problema atacării sau neatacării Iranului se discută aprins și în Statele Unite. O parte dintre kongresmenii consideră că un atac asupra acestei țări ar fi un dezastru, atât pentru Orientul Mijlociu și pentru întreaga lume, cât și pentru credibilitatea Statelor Unite. Dar războiul cuvintelor, al imaginilor, al discursurilor de tot felul continuă. Președintele Iranului se joacă cu focul, iar comunitatea internațională și îndeosebi Consiliul de Securitate al ONU, nu prea știu ce să facă. Unii vor noi rezoluții, alții cer sancțiuni, iar Israelul este gata să treacă la atac, întrucât, susține conducerea acestei țări, Teheranul sprijină Hezbollahul și, din acest motiv, precum și din cel al posibilei dotări a Iranului cu arma nucleară (deși acest lucru pare destul de greu, chiar imposibil de realizat în timp scurt), securitatea statului evreu este grav amenințată.

Ce-i asta? Simetrie? Asimetrie? Disproporționalitate?

La urma urmei, prea puțin contează ce este. Important este ce produce, cu ce costuri și cu ce efecte. Pentru că, indiferent ce ar fi și cum ar fi conceput, dus, explicat și justificat, războiul tot război rămâne.

1.1. Război al umbrelor

Se discută foarte mult și foarte multe, astăzi, despre războiul asimetric. Care pare a fi un război al umbrelor. Există numeroase studii pe această temă, au fost scrise câteva cărți, iar revistele adăpostesc articole, opinii și tot felul de aserțiuni cu privire la acest tip de război.

Filosoful brazilian Olavo de Carvalho, spre exemplu, afirmă, într-un articol¹ publicat în limba engleză pe FrontPageMag, că, după războiul din Algeria (1954-1962), „războiul asimetric” a devenit

¹ <http://www.olavodecarvalho.org/traducoes/assymetrique.htm>, Olavo de CARVALHO, *L'arme de la 'guerre assymétrique'*, *Folha de S.Paulo*, 6 octombrie 2004.

principiul de bază al strategiei anti-Occident. Acest tip de război este inspirat din „războiul indirect” conținut în lucrarea fundamentală a lui Sun Tzî, *Arta războiului*, care, începând cu anii 1950, a fost difuzată în spațiul sovietic și în multe alte țări. Filosoful brazilian definește acest concept ca fiind cel al unei confruntări armate în care protagoniștii nu acceptă și nu respectă nicio regulă și nicio formă de restricție privind acțiunile lor. Fiecare face ce-i convine, folosindu-se la maximum de constrângerile, morala, legile și obiceiurile care-l leagă pe celălalt de mâini și de picioare. Este citat, în acest sens, Callot d'Herbois², delegat al Convenției franceze, care afirma, cu două secole și jumătate în urmă, că „totul este permis celor care acționează în favoarea revoluției”.

În timpul războiului algerian, remarcă un analist din Canada, Hugues Letourneau, ofițer din Forțele Navale, Frontul de Eliberare din Algeria a recurs la „greve, ambuscade, terorism împotriva populației proprii și altor organizații algeriene de eliberare, la asasinat, tortură, mutilare, extorsiunea unor sume mari de bani de la populația civilă, sabotaje industriale și agricole, distrugeri de bunuri publice, intimidare și executare a unor presupuși colaboratori, campanii de dezinformare etc.”

În acest timp – scrie Olavo de Carvalho – cel mai mic act ilegal din partea forțelor de ocupație franceze era exploatat de militanții intelectuali de la Paris, care exercitau un șantaj moral ce condamna guvernul la inactivitate de teama unui scandal.

Cam acesta ar fi, în opinia multor analiști, războiul asimetric. Oare, chiar așa să fie?!

Unii autori arată că, de fapt, războiul asimetric nu este altceva decât un război primitiv (de cele mai multe ori, nejustificat) al celui slab împotriva celui puternic, în care, datorită faptului că, totdeauna, cel puternic respectă regulile și principiile războiului, normele de drept și întreaga legislație internațională, fiind legat astfel de mâini și de picioare (evident, de către aceste legi), el, cel slab, are, deopotrivă, și inițiativa strategică și toate mijloacele pentru a-l pune pe cel

² Om politic francez (născut la Paris, la 19 iunie 1750 – mort la Sinnamary, Guiana, la 8 iunie 1796). A reprimat cu violență insurecția regalistă de la Lyon (1793) și s-a opus lui Robespierre. Organizator al Terorii. A fost deportat în Guiana, unde și-a găsit și sfârșitul.

puternic într-o situația dificilă, întrucât el nu respectă nimic. Cu alte cuvinte, victimele războiului asimetric ar fi marile puteri tehnologice și informaționale, marile armate (care nu se pot coborî la furțișaguri tactice, la ambuscade, atacuri teroriste etc.), lumea civilizată și democrația.

Războiul asimetric este, astfel, asemuit cu gherila, terorismul, revoluția armată, precum și cu alte forme prin care o parte a populației sau o parte dintre țările lumii luptă pentru ceea ce consideră ele că li se cuvine. Până aici, totul pare a fi în regulă. Tot omul are dreptul să lupte, prin toate mijloacele, pentru drepturile sale, cu condiția ca mijloacele și acțiunile respective să fie legale. Numai că termenul „legal” este înțeles în mod diferit și de unii și de alții. Unii consideră că legal este tot ce se supune legilor elaborate de ei și acordurilor internaționale sau naționale impuse de ei – legile fiind elaborate de parlamente, iar acordurile constituindu-se în norme de drept internațional –, în timp ce alții sunt de părere că legile exprimă doar interesele unora și le reprimă pe ale altora și, de aceea, ele nu pot fi valabile pentru toată lumea.

În aceste condiții, mai poate fi războiul o continuare a politicii sau o expresie a ei? Unii autori sunt de părere că, astăzi, războiul devine o continuare a neoliberalismului prin alte mijloace, adică prin mijloace și acțiuni disuasive violente. Numai că nu întreaga planetă este de acord cu ideile neoliberalismului și, de aceea, o parte a acestei lumi luptă, prin toate mijloacele împotriva lor. Cu alte cuvinte, războiul nu este altceva decât o afacere ca oricare alta. Neoliberalii îl folosesc pentru a-și impune doctrina lor, ceilalți, adică cei ce sunt împotriva acestei doctrine, îl folosesc pentru a-i opri pe neoliberali. Războiul rămâne, deci, o afacere, așa cum a fost el mereu. Desigur, o afacere prin mijloace... violente.

Se pare, totuși, că războiul din zilele noastre nu mai este chiar o simplă continuare a politicii prin mijloace violente, ci devine el însuși o politică a violenței. O politică de impunere, prin amenințare, descurajare, constituire de grupări de forțe, a anumitor interese, în bătaia continuă pentru putere, influență, piețe, resurse și... chiar pentru stabilitate. În aceste condiții, războiul se transformă, în mod paradoxal, într-un instrument al păcii. Un război mai mic ce trebuie să prevină un război mai mare, un război catastrofal. Omenirea și-a pus deasupra capului arma nucleară, sistemele de arme de mare

precizie, poate și arma climatică sau geofizică și încă vreo câteva sute de arsenale care, scăpate de sub control, ar putea produce marele dezastru.

Războiul terorist și, respectiv, războiul împotriva terorismului sunt tipurile perfecte de războaie asimetrice. Și unul, și celălalt – dacă acceptăm că sunt cu adevărat războaie, și nu altceva, de pildă, confruntări în spațiul criminalității, al răzbunării, bătălii acerbe pentru putere și influență etc. – sunt războaie continue, cu desfășurări imprevizibile, de la acțiuni de mare amploare, cum a fost, spre exemplu, bombardarea Afganistanului, considerat a fi o bază teroristă, până la gherila irakiană sau la acțiunile sinucigașe ale palestinienilor și fundamentalistilor islamici.

Războiul terorist și războiul împotriva terorismului vor cere, cu siguranță, din ce în ce mai mult și mai presant, noi forțe, noi mijloace și noi tipuri de acțiuni. Unele vor duce, inevitabil, la fragmentarea marilor entități și a marilor acțiuni strategice, altele, dimpotrivă, le vor amplifica și, poate, le vor unifica. De aici, o întrebare de mare actualitate: se va coaliza, oare, lumea împotriva fenomenului terorist sau va continua să lupte, prin mijloacele de care dispune, împotriva terorismului și, în același timp, să producă terorism?

Atâta vreme cât faliile strategice dintre lumea bogată și lumea săracă se adâncesc în proporții înspăimântătoare, cât resursele și piețele constituie un motiv suficient de puternic pentru a crea adversități și bătălii ce nu pot fi soluționate doar prin parteneriate, ci și prin regrupări de forțe, prin alianțe și coaliții, lumea va continua să fie conflictuală. Unul dintre obiectivele atacurilor teroriste, spre exemplu, este discreditarea și erodarea puterii statului democratic și instituțiilor sale, în sensul că un astfel de tip de stat rămâne neputincios în fața unor asemenea atacuri, și nu-și poate proteja populația, infrastructurile și valorile. Pe termen lung, o astfel de discreditare poate avea efecte greu de imaginat.

Acțiunile asimetrice sunt riposte complexe, cu efecte pe termen lung – unele, calculate, planificate, altele, aparent, doar improvizate, dar cu siguranță induse –, ce pot eroda grav instituțiile și valorile societății moderne. Teroriștii atacă omul, adică ființa umană și instituțiile sale. Sunt vizate îndeosebi infrastructurile critice, de transport și comunicații și cele ale serviciilor publice legate de sistemele de securitate și de forțele respective, pentru realizarea unor

scopuri directe, în spațiul de confruntare, de descurajare și de inducere a fricii, sau indirecte, în sensul creării condițiilor necesare proliferării economiei subterane și realizării unor interese financiare ilegale. Or, astfel de obiective nu pot fi realizate decât prin erodarea autorității statului și instituțiilor de protecție și securitate a cetățeanului, proprietății și legii și realizarea unui control direct sau indirect, prin toate mijloacele posibile – de la terorism la corupție –, a unor zone-cheie, ce sunt sabotate, prăduite și folosite în scopuri ilegale și periculoase.³

Războiul asimetric nu este însă asimetric numai pentru unii și disproporționat sau normal pentru alții. El este asimetric pentru toată lumea. De o parte a axei se află înalta tehnologie, tehnologia informației, politicile, doctrinele și strategiile care fundamentează războiul bazat pe rețea, războiul preemptiv*, războiul preventiv (considerat ilegal), lovirea centrelor vitale ale inamicului, realizarea de alianțe și coaliții, controlul piețelor și resurselor, dar nu oricum, ci creând un mediu propice pentru aceasta, iar de cealaltă parte se află politicile, doctrinele și strategiile de ripostă adecvată, pronunțat stratagemică, cu mijloacele la dispoziție sau care pot fi procurate, folosind la maximum vulnerabilitățile societății înalt tehnologizate și pe cele care pot fi create sau induse.

Acest tip de confruntare asimetrică accentuată este dramatic. El induce, în toate mediile, nesiguranță, neliniște, revoltă, precum și agresivitate, violență, chiar terorism.

Un astfel de război asimetric – în forma sa cea mai concretă, război terorist și, evident, război împotriva terorismului, dar nu numai – devine foarte periculos, datorită mijloacelor extrem de diversificate, de sofisticate și răspândirii acestora în toate mediile, începând cu cele terestre și continuând cu cele cosmice și cibernetice.

Starea de haos și de insecuritate, în pofida extinderii NATO și a UE, se adâncește și se amplifică. Partidele din aproape toate țările democratice se războiesc pentru putere, atât în campaniile electorale,

³ <http://www.revue militairesuisse.ch/node/45>

* *Războiul preemptiv* este admis de Carta ONU, întrucât, vizând contracararea unei lovituri iminente, face parte din războiul de apărare; *războiul preventiv* este considerat război de agresiune, întrucât nu vizează contracararea unei lovituri iminente, ci efectuarea unor lovituri preventive.

cât și în afara acestora, cercurile islamice reacționează virulent ori de câte ori se simt ofensate, fundamentalismele se accentuează, violența pătrunde masiv în viața de zi cu zi și chiar în cultură, îndeosebi în cultura de piață, planeta se încălzește, iar unii sărăcesc tot mai mult...

1.2. Ultimul război simetric

Riscurile unor conflicte simetrice între marile puteri sunt din ce în ce mai mici și din ce în ce mai puțin probabile. Odată cu reconcilierea franco-germană, Europa iese, practic, din conflictualitatea ei tradițională și intră într-o epocă a unei păci deopotrivă sedentare și hărăzite.

Unitatea și înțelepciunea – folosite până acum doar ca modalități pentru realizarea unor sisteme de alianțe, ca politici și strategii de fragmentare și divizare, de pregătire a unor mari confruntări și războaie – vor fi suficiente pentru îndeplinirea idealului unei Europe unite, prospere, generatoare de pace și stabilitate, fără războaie și fără războiri, în care este timpul să credem? Au fost Balcanii de Vest ultimul bubuit de tun din Europa? Ultimul război simetric, disimetric și asimetric? Va fi Europa spațiul din care se va exporta libertate și non-conflictualitate? La ora actuală, odată cu recitul val de extindere și cu perspectiva unei Europe unite și a unei dimensiuni eurasiatice promițătoare și, probabil, benefice, ar fi timpul să avem în vedere și o astfel de perspectivă.

N-a fost însă totdeauna așa. După căderea Imperiului Roman, după distrugerea Imperiului Bizantin și spargerea unui echilibru impus de forța civilizației contra barbariei, Europa s-a fragmentat în feude și stătuțele, dar, pentru a ieși din haos, timp de un mileniu, și-a reconstruit, în tăcere, în mici celule, puterea și demnitatea, și-a recreat suporturile de potențial, și-a construit cavalerismul și, supraviețuind Inchiziției, s-a pregătit pentru explozia renașterii și expansiunea colonialistă (ca să nu-i spunem mondialistă) de mai târziu. A dat însă în patima invaziei lumii, căutând Indii și spații cu aur și bogății de tot felul, explorând și exploatând Oceanul, Pământul și Universul. O patimă care a exportat și impus civilizația de tip occidental, primind, în schimb, în multe cazuri, războaie de eliberare, gherile și chiar terorism.

A urmat iarăși un echilibru caracterizat prin exportul european de centre de risc și de greutate spre alte zări, fără ca Europa să reușească să-și armonizeze ceea ce era la ea acasă, adică centrele vitale continentale, generatoare de tensiuni și conflictualitate. Dar și de știință, cultură, frumos și util. Toate au fost perechi pe continentul nostru. Noaptea cu ziua, negura cu lumina, binele cu răul, distrugerea cu construcția, unitatea cu fragmentarea, războiul cu pacea... Acumulările au fost uriașe, iar cele două seisme care s-au declanșat tot aici, în miezul și din miezul Europei, au zguduit din temelii nu doar un continent care nu a cunoscut niciodată altă liniște decât cea din perioada „mileniului negru“, ci întreaga lume.

Dincolo de dezastre, cele două Războaie Mondiale au demonstrat, încă o dată, dar nu în măsură suficientă, că lumea este dominată de interdependențe. Europa a ieșit din război umilită și fragmentată, incapabilă de a gândi cu luciditate la viitor. Linia Marea Baltică - Marea Neagră, o linie care marchează miezul continentului, a devenit, în mod artificial și nedrept, falie strategică, la Vest fiind uriașele forțe ale NATO, iar la Est, uriașele forțe ale Tratatului de la Varșovia.

Dispozitiv strategic fără precedent, gladiatori atomici față în față, gata să se sfâșie, dar prudenți și atenți la orice mișcare, descuși reciproc și înspăimântați reciproc de ceea ce ar putea să fie.

Acesta era, de fapt, cel de al Treilea Război Mondial, cu cea mai mare concentrare de arsenale nucleare și de forțe convenționale, din câte au existat vreodată, față în față, de o parte și de alta a unei linii create de finalul celui de al Doilea Război Mondial. Acest al Treilea Război Mondial era, fără îndoială, un Război Simetric, ultimul război simetric al planetei, cu arme de același tip, cu armate de același tip, cu idei diferite în conținut, dar de aceeași intensitate în formă. Care opunea două lumi, două lumi doare aparent și vremelnice diferite. Nu lumile erau însă diferite – noi, cu toții, trăim în aceeași lume a oamenilor –, ci interesele, prejudecățile și, desigur, hainele.

1.3. Ieșirea din simetrie

S-a creat o partajare cumplită a lumii: Estul și Vestul. Dar și Restul. Estul și Vestul, în timpul acestui teribil Război Rece, se aflau într-o confruntare simetrică, de tipul celor din vremea triburilor de

altădată. Sau din timpul Evului Mediu, când, unele armate, în loc să se sfâșie, se confruntau prin... reprezentanți, prin asediu, prin... așteptare strategică, sau prin... răpire de personalități și plată de răscumpărări. Armatele Evului Mediu erau, în cea mai mare parte, profesioniste, unele chiar private (ale feudalilor), și nu aveau, deci, niciun interes să se ucidă reciproc pe câmpul de luptă, ci doar să impună, de regulă, prin stratageme, o anumită voință. Războiul de 30 de ani, Războiul de o sută de ani și tot felul de alte războaie continentale probează cu prisosință acest lucru.

„Restul“, încurajat insuficient și nedescurajat destul, se zbătea în tot felul de războaie asimetrice în mozaic, de la cele de eliberare din starea colonială, creată de expansiunea Europei, la cele de gherilă, de la războaiele dintre clanuri pentru cucerirea puterii politice, la războaiele civile.

Dar și ceilalți, adică Estul și Vestul, căutau ieșirea din simetrie, fiecare în felul lui, dar prin acțiuni aproape simetrice. Cursa înarmărilor, îndeosebi a înarmărilor nucleare, reprezenta una dintre aceste modalități relativ simetrice de spargere a echilibrului și realizare a supremației strategice. Asimetria s-a manifestat îndeosebi în modalitățile strategice de realizare a raportului de forțe. În timp ce sovieticii, urmând linia succesului din cel de al Doilea Război Mondial, realizaseră, în Europa, cea mai mare concentrare de blindate din lume, demonstrând, în timpul invaziei Cehoslovaciei din 1968, forța impresionantă a tăvălugului blindat, occidentalii, îndeosebi Statele Unite ale Americii, s-au concentrat asupra calității și performanței mijloacelor de luptă. Au apărut sistemele de arme de înaltă precizie,acompaniate de politici, doctrine și strategii corespunzătoare, cum au fost „Apărarea înaintată“, „Riposta flexibilă“, „Bătălia aero-terestră“, „Lovitura în adâncime“ etc.

După implozia comunistă din ultimul deceniu al secolului al XX-lea, toate acestea, fie că au devenit desuete, fie că au fost reluate și transformate, cu multă grijă, în noi politici, strategii și concepte. NATO și-a actualizat rapid, începând cu summit-ul de la Roma, din 1991, conceptul strategic, adaptându-se din mișcare la noua situație creată după spargerea liniei frontului Războiului Rece, Uniunea Europeană a acceptat că, dincolo de o politică economică benefică și comună, trebuie să existe și o politică europeană de securitate și apărare, complementară celei a Alianței Nord-Atlantice, dar

europeană sută la sută. O astfel de politică s-a născut greu, cu mii de precauții și de contradicții care se cereau soluționate, întrucât continentul european dorește să iasă cu adevărat din conflictualitatea lui milenară și să-și realizeze, în sfârșit, unitatea deplină, și nu doar o regroupare a forțelor și mijloacelor în vederea unei noi viitoare confruntări. Europa dorește să iasă din filosofia și fizionomia unor relații care să aibă la orizonturile mai apropiate sau mai îndepărtate perspectiva unei confruntări violente armate... Europa nu mai consideră războiul potrivit pentru ea. Și acest lucru, desigur, pentru motivul că o entitate puternică din punct de vedere economic, politic, cultural și social nu poate fi atacată de nimeni.

Lumea rămâne, totuși, de la un capăt la altul, bulversată (chiar haotică) și conflictuală. Muntele de unitate și de stabilitate pe care dorește să-l construiască Europa în mijlocul acestei lumi războinice, chiar pe locul celor mai multe și mai sângeroase dintre războaie, poate fi o soluție pentru armonizarea planetei. Totuși, se pune în mod tranșant întrebarea: Poate fi posibil acest lucru într-o lume divizată, fragmentată, cu decalaje imense, cu provocări, pericole și amenințări dintre cele mai grave și mai complexe, începând cu cele determinate de încălzirea planetei și continuând cu cele pe care și le fac oamenii cu mâna și cu mintea lor? Răspunsul europenilor este unul afirmativ, optimist, chiar dacă îndoielile și incertitudinile cu privire la un astfel de proiect nu au dispărut cu desăvârșire.

Totuși, conflictualitatea se cere bine gestionată, iar Uniunea Europeană nu se poate sustrage – și, evident, nu dorește să se sustragă – de la o astfel de responsabilitate.

Revoluția în Domeniul Militar – înțeasă ca politică și strategie de mare amploare, bazate pe transformări esențiale ale informației, tehnologiei și doctrinei – marchează un salt important în spargerea simetriei, creând disproporționalități imense. Acest nou concept – Revoluția în Afaceri Militare – apărut după o lucrare a lui Shalikhshvili din 1996 intitulată *Joint Vision 2010*, este foarte complex, controversat, dar, așa cum au dovedit-o ultimele decenii, realist și eficient. Revoluția în tehnologie (aparitia unor sisteme de arme de mare precizie, a armamentului nonletal, a armelor bazate pe laseri și pe amplificarea undelor, dezvoltarea senzorilor și a aplicațiilor nanotehnologiei și biotehnologiei în domeniul militar, revoluționarea conceptelor, apariția și experimentarea Războiului

bazat pe Rețea, cu toate implicațiile acestuia, amplificarea operațiilor bazate pe efecte, mai ales al operațiilor bazate pe rețea – Network Centric Operations) au creat, deopotrivă, disproporționalitate, întrucât puține țări din lume pot realiza așa ceva, dar și asimetrie, întrucât toate țările din lume doresc să găsească și trebuie să găsească un răspuns sau răspunsuri adecvate la astfel de provocări.

Aceste răspunsuri sunt, în general, asimetrice. Însuși președintele Rusiei, referindu-se la decizia instalării unui scut antirachetă în unele din țările est-europene, a precizat că, la astfel de provocări, Rusia va găsi un răspuns asimetric adecvat. Or, cum bine se știe, Rusia și Statele Unite ale Americii se află într-un parteneriat strategic benefic și eficient. Mediul strategic de securitate este însă dinamic, complex, iar provocările și răspunsurile îmbracă toate formele și formulele cunoscute sau necunoscute, de la cele simetrice, la cele asimetrice, în tot spectrul posibil.

Războiul simetric, în forma lui cunoscută, este însă din ce în ce mai puțin probabil. Cele două războaie mondiale au avut ca efect, între altele, elaborarea unui sistem de reglementări internaționale care, practic, scot războiul în afara legii. De asemenea, este puțin probabil ca, în secolul al XXI-lea, să mai asistăm la acțiuni ale unor coaliții internaționale împotriva unui stat, așa cum s-a întâmplat în cazul Irakului. Reacția asimetrică a Irakului, fragmentat și sfâșiat de tot felul de interese și de conflicte, este edificatoare pentru acest început de secol. Dar, în opinia noastră, nu se va încerca ieșirea din asimetrie, ci doar găsirea unui răspuns adecvat, între care cel mai important pare a fi folosirea elementelor Războiului bazat pe Rețea în conflicte de joasă intensitate și în conflicte asimetrice. Aceasta poate însemna o nouă escaladare a conflictualității, mutarea ei în spațiul stratagemelor și loviturilor directe, sau, dimpotrivă, o diminuare a conflictualității, prin recrudescența unor acțiuni punctuale, preventive și disuasive.

Totdeauna, în ceea ce privește conflictul armat și războiul, s-a căutat, s-a încercat și chiar s-a forțat ieșirea din simetrie. Nu și din asimetrie. Evident, prin realizarea superiorității. Așa s-a ajuns, în epoca tehnologiei de vârf și a tehnologiei informației, la o imensă disproporționalitate calitativă. Cantitatea lasă din ce în ce mai mult locul calității, întrucât nu contează cât de multe forțe ai, ci câtă putere

au acestea, cât de eficiente sunt ele în spațiul luptei, în rezolvarea tuturor situațiilor posibile și nu doar a celor care țin de confruntarea armată directă.

Această viziune a devenit, în cele din urmă, o adevărată obsesie. Toată lumea și-a centrat și concentrat atenția și eforturile spre realizarea unor entități militare superdotate, dacă se poate expediționare, capabile să acționeze rapid și eficient în orice mediu tactic și strategic, împotriva oricărui inamic. Condiția succesului este ca inamicul să fie devansat, mai ales tehnologic, doctrinar și strategic, să fie pus în stare de inferioritate și să se afle realmente în stare de inferioritate.

Războiul masiv, mondial sau mondializat, pe viață și pe moarte, între două uriașe entități simetrice nu mai are niciun sens, întrucât, în afară de faptul că a devenit extrem de periculos, nu mai are și nu mai poate avea scopuri și obiective raționale acceptabile. Ce să obții printr-un astfel de război? Supremația mondială?! Asta nu ți-o dă războiul, ci forța financiară, informațională, economică și tehnologică. Războiul nu mai poate fi altceva decât o afacere, sau o parte dintr-o imensă afacere, adică un instrument al acestei forțe, pumnul care amenință, impune sau avertizează.

Nolens, volens, acest pumn există în toate dimensiunile posibile, reale și virtuale. E drept, nu toată lumea se lasă intimidată, dar majoritatea oamenilor și entităților umane țin seama de această realitate.

Acesta a fost și, probabil, încă mai este raționamentul care conduce la investiții semnificative în programe militare, în crearea de noi arme, care de care mai sofisticate, mai precise și mai costisitoare. Costurile revigorează unele cifre de afaceri – însuși războiul devine, în fond, o afacere, nu doar ca pumn electronic omnidirecționat, ci și ca piață, ca spațiu de consum extrem de costisitor și de profitabil –, întrețin conflictualitatea, secătuesc unele state și umplu buzunarele patronilor firmelor producătoare de arme, de soft-uri și de alte mijloace folosite sau care pot fi folosite în conflicte militare.

O astfel de realitate are cel puțin patru explicații, adică patru rațiuni și patru determinări:

➤ armele și mijloacele de confruntare violentă aduc nu numai pierderi de vieți omenești și distrugerii materiale, ci și foarte mulți bani;

➤ lumea a atins un asemenea nivel al conflictualității și al dezvoltării mijloacelor de luptă, încât nu mai poate da înapoi;

➤ pericolul unui conflict cu folosirea celor mai distrugătoare dintre mijloace este atât de grav, încât, în mod rațional, conflictualitatea nu mai poate fi lăsată la discreția oricui, ci se cere gestionată și controlată;

➤ gestionarea și controlul conflictualității, adică ale crizelor și conflictelor armate, nu se pot realiza doar prin tratate, acorduri și convenții, ci și prin coalizarea și presiunea forței.

Omenirea este obligată să accepte o astfel de realitate. Este o realitate crudă, conflictuală, în care se sparg simetrii și se construiesc asimetrii, iar modalitatea principală prin care se realizează această teribilă desfășurare de forțe este, în principiu, disproporționalitatea tehnologică și conceptuală, careia i se răspunde prin tot felul de mijloace, de la cele generate de supertehnologie la cele primitive, de la gherilă la terorism, de la dezvoltarea unei economii subterane și traficante ilegale care agresează civilizația, la gherilă și la alte forme și formule ale a ceea ce am putea numi *asimetria de reacție*.

1.4. Haosul asimetric

Spargerea bipolarității a spart și simetria strategică. Haosul creat după implozia Tratatului de la Varșovia și a sistemului comunist a deschis larg poarta asimetriei. Nu mai era nevoie de o cursă în doi a înarmărilor. Cursa a dispărut. A apărut însă competiția. De fapt, a reapărut competiția, pentru că ea nu dispăre niciodată. Fiecare a trecut la o înarmare pe cont propriu, în funcție de interesele sale vitale și de responsabilitățile pe care și le asumă sau care, într-o formă sau alta, îi revin. Unii sunt foarte responsabili, chiar îngrijorați de soarta lumii și de realitățile ei încă dramatice produse de imensele decalaje, de polarizarea bogăției și a sărăciei, de înapoierea resurselor, de încălzirea planetei, de proliferarea pericolelor și amenințărilor de tot felul, de amploarea fenomenelor și proceselor anomice, de acțiunile și reacțiile transfrontaliere paradoxale și de atâtea altele, alții așteaptă să vadă ce rezultă.

Este vremea strategiilor directe, dar și a stratagemelor. Unii lovesc, prin toate mijloacele, asumându-și riscuri imense, centrele vitale și nucleele unor cicloane care generează o conflictualitate din

ce în ce mai greu de controlat și de gestionat, ce poate degenera în războaie pustiitoare, alții caută fel de fel de subterfugii. E drept, o parte din forțele lumii se regroupează și se concentrează în alianțe, coaliții, organizații și organisme internaționale și regionale. Altele nu se regroupează, ci doar se întăresc, se reorganizează și se consolidează. Dar toate au în vedere o poziție geostrategică avantajoasă, accesul la resurse și la piețe, accesul la sistemele de securitate regionale, continentale și planetare, reducerea vulnerabilităților și dezvoltarea unor capacități de acțiune și de reacție în caz de criză și conflict. NATO are, azi, 26 de membri, Uniunea Europeană cuprinde 27 de state europene și, probabil, în viitor, va continua să se extindă, incluzând în acest spațiu ce generează forțe economice, stabilitate și securitate și țări de dimensiuni eurasiatice, precum Rusia și Turcia, sau țări de pe falii strategice, cum sunt cele caucaziene, gruparea Asia-Pacific funcționează din plin, forumul Asia de Nord-Est (China, Rusia, Japonia, Coreea de Sud) se ocupă deja de exploatarea petrolului din Marea Ohoț, iar mâine, probabil, și de cel din Siberia, Asia de Sud-Est își concentrează forțele pentru a rezolva conflictualitatea de natură economică, etnică și religioasă cu care se confruntă, Asia Centrală dorește să iasă din aura malefică a fostului foaier perturbator...

Fiecare cu drumul său. Dar aceste drumuri se amplifică și se diversifică, pentru că un stat, o alianță, o grupare de state, oamenii și comunitățile lor nu merg pe un singur drum, ci pe mai multe, unele principale, altele de rezervă, unele la vedere, altele ascunse cu multă grijă.

Toate acestea generează disproporționalități flexibile și asimetrii dinamice, dar mai ales mari îngrijorări.

CAPITOLUL 2 TIPOLOGIA RĂZBOIULUI ASIMETRIC

Zbigniew Brzezinski a fost audiat, la 1 februarie 2007, de către Comisia pentru Afaceri Externe din Senat. În fața acesteia, fostul consilier pe probleme de securitate națională a citit o declarație ai cărei termeni au fost elaborați cu multă grijă. El a afirmat: „*Un scenariu posibil pentru o confruntare militară cu Iranul presupune ca eșecul irakian să atingă limitele americane; ar urma, apoi, acuzațiile americane prin care fac Iranul responsabil de acest eșec; apoi, câteva provocări în Irak sau un act terorist pe sol american de care Iranul să fie făcut responsabil. Astfel, s-ar putea culmina cu o acțiune militară americană «defensivă» împotriva Iranului care ar plonja o Americă izolată într-o profundă mlaștină ce înglobează Iranul, Irakul, Afganistanul și Pakistanul*”.

Zbigniew Brzezinski evocă, deci, în Senatul american, posibilitatea organizării de către administrație a unui atentat pe teritoriul american, atentat ce ar fi atribuit, în mod fals desigur, Iranului, pentru a provoca un război.

La Washington, analiștii ezită între două interpretări ale acestei declarații. Unii susțin că Brzezinski a încercat să-i facă responsabili pe neoconservatori de circumstanțele care ar duce la război. Ceilalți afirmă că fostul consilier a dorit să sugereze că, în cazul unei confruntări cu partizanii războiului, ar putea fi redeschis dosarul lui 11 septembrie. Astfel, ipoteza lui Thierry Meyssan⁴, potrivit căreia atentatele de la 11 septembrie 2001 ar fi putut fi comise de o facțiune a complexului militaro-industrial pentru a provoca războaiele din

⁴ Thierry Meyssan, jurnalist și scriitor, președinte al *Rețelei Voltaire*, a scris, referitor la atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001, două cărți – *Formidabila impostură* și *Pentagate* – în care pune la îndoială versiunea oficială în legătură cu aceste dramatice evenimente. Aceste cărți au fost traduse în mai multe limbi, combătute cu fermitate, dar și comentate favorabil de unele media, mai ales în afara zonei anglofone și în Orientul Mijlociu.

Afganistan și Irak, ar putea ieși din tabu și discutată public de elitele de la Washington.⁵

Toate acestea reprezintă, desigur, elemente sau forme și formule ale unui război asimetric ce depășește cu mult teatrele de operații militare. Ele deschid o cutie a Pandorei, iar o astfel de perspectivă nu poate duce decât la intrarea într-un nou labirint (ca și cum nu ar fi și așa destule!), din care cu greu se poate ieși. Deși atentatele teroriste ulterioare – de la Madrid, Istanbul, Londra etc. –, se înscriu în spiritul și în filosofia absurdă a celor de la 11 septembrie, speculațiile, suspiciunile și semnele de întrebare nu pot fi evitate. Or, cum bine se știe, toate acestea fac parte din războiul asimetric. Victimele atentatelor de la 11 septembrie, ca și ale celor de la Madrid, Istanbul, Londra, Moscova, Beslan etc., fac parte și ele din efectele acestui cumplit și nesfârșit război asimetric.

2.1. Război preemptiv sau război preventiv?

La 1 iunie 2002, George W. Bush a prezentat, la West Point, noua strategie americană de securitate. În timpul Războiului Rece, politica americană viza îndeosebi îndiguirea și descurajarea inamicilor Statelor Unite. Președintele american a precizat, cu acel prilej, că o astfel de politică se încheiase. Atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 au făcut ca pagina aceasta a îngrădirii și descurajării să fie îtoarsă definitiv, întrucât apăruse o nouă amenințare, de natură cu totul diferită, iar aceasta necesita un răspuns adecvat, adică un alt fel de răspuns. A fost declarat, cu acel prilej, *Războiul împotriva Terorismului*, care deja fusese declanșat odată cu bombardarea Afganistanului.

Pentru a se realiza scopurile și obiectivele acestui nou tip de confruntare la scară mondială, George W. Bush introduce un nou concept, cel de *război preemptiv*.

Conceptul de *război preemptiv* se distinge de cel de *război preventiv*, prim iminența atacului advers.⁶ În limba engleză, termenii

⁵ <http://www.voltairenet.org/article145137.html>.

⁶ <http://www.irenees.net/fiches/fiche-notions-175.html>, unde se citează Vaïsse, Hassner, *Washington et le monde: dilemmes d'une superpuissance*, Editions Autrement, Paris, 2003, p. 112.

preempt și *prevent* sunt diferiți. Primul se traduce prin *a devansa*, celălalt prin *a preveni*. Războiul preemptiv întâmpină, preîntâmpină, adică devansează o lovitură inamică ce urmează să fie efectuată imediat, războiul preventiv previne, adică distruge o amenințare potențială, înainte ca ea să apară.

Primul este o *acțiune forțată de împrejurări*, cel de al doilea este o *acțiune care forțează împrejurările*, care creează un fapt împlinit. Primul poate invoca un concept de supraviețuire, cel de al doilea nu poate ieși din sfera impunerii unui interes. Primul este *apărare*, cel de al doilea, neîndoielnic, este *agresiune*.

Războiul preemptiv este, deci, un război legal, potrivit art. 51 din Carta ONU, întrucât poate fi asimilat cu un *război de apărare*, cu o „legitimă apărare în anumite condiții”. Dar este legal numai în cazul în care agresiunea se conturează cu claritate și devine o amenințare reală și iminentă, din partea unui adversar, ce poate fi constatată.

În procesul de globalizare, noțiunile și litera legii nu mai sunt totuși chiar atât de precise și de actuale. Ele nu mai răspund integral nici realităților dinamice și complexe care caracterizează astfel de evoluții cu desfășurări, adesea, imprevizibile, nici intereselor marilor puteri sau marilor centre de putere și influență, care sunt și ele dinamice și adaptabile la situațiile concrete. De aceea, nici termenul de *război preemptiv* nu mai poate fi forțat să intre în patul procustian al războaielor clasice de apărare de odinioară, care erau, în principiu, războaie frontaliere sau războaie între state.

Termenul de *război preemptiv* începe să fie extins și la o situație în care amenințarea are caracter transnațional, fiind exercitată de unele rețele, organizații și entități transnaționale – rețele teroriste, state periculoase, rețele de traficanți și de crimă organizată, alte entități agresive posibile – sau arme de distrugere în masă.

În acest caz, noțiunea de *război preemptiv* capătă un conținut ceva mai nuanțat și mai complex. Neîndoielnic, și *războiul preemptiv*, ca și alte tipuri de războaie ce ies din sfera confruntărilor directe, față în față, face parte din categoria *războaielor asimetrice*, dar de cealaltă parte a axei. El nu este doar un război al celor „buni” împotriva celor „răi”, ci și un război al puterii pentru impunerea puterii și gestionarea corespunzătoare a mediului strategic. Războiul preemptiv nu poate fi efectuat decât de superputeri, alianțe și coaliții.

Evident, războiul preemptiv este un război disproportionat, desigur, în ceea ce privește raportul calitativ de forțe. Împotriva forțelor care duc un astfel de război pot exista sau nu reacții, în funcție de foarte mulți factori, între care cei mai importanți sunt:

- scopul și obiectivele acestui tip de război;
- cine îl duce, cu ce forțe și sub ce mandat;
- împotriva cui este îndreptat;
- concepția politică și doctrinele celor vizați de un astfel de război;
- mijloacele de care dispun cei considerați inamici asimetrici;
- gradul de angajare și de devotament și chiar de fanatism al celor vizați și atacați;
- poziția opiniei internaționale;
- condițiile concrete ale situației.

În acest tip de război, cel care lovește primește, la rândul lui, lovituri, cine se pregătește pentru a lovi poate fi lovit înainte chiar ca el să aibă posibilitatea să lovească.

Iată o nouă filozofie a confruntării. Această filozofie este extrem de periculoasă, întrucât scoate războiul în afara dreptului internațional, în afara legilor și obiceiurilor seculare, în afara oricăror norme și modalități de conduită.

În acest context, deosebirea dintre *preemptiv* și *preventiv* nu mai contează, diferențele se estompează până la dispariție, iar confruntarea de tip militar devine o confruntare de tip civil-militar, cu evoluții și desfășurări haotice și, deci, imprevizibile.

Chiar dacă *războiul preemptiv* vizează, în principal, rețelele teroriste și statele periculoase, îndeosebi pe cele care sprijină astfel de rețele, el poate fi extins și în multe alte situații, devenind, practic, discreționar. În categoria acestui tip de război preemptiv poate fi situat și războiul declanșat de Israel în 1967, desigur, în mod *preemptiv*. În schimb, războiul din 2003 împotriva Irakului, care se prezintă ca o continuare a celui din 1991, cu greu poate fi încadrat în categoria războaielor de acest tip. Este totuși un război care are ca obiectiv să dezamorseze un nucleu de conflictualitate, așa cum a fost, fără îndoială, Irakul din 1970 încoace. Comisiile trimise în Irak n-au confirmat existența unor arme de distrugere în masă, dar de aici nu rezultă că Irakul n-ar fi un nucleu de conflictualitate, adică o amenințare pentru întreaga zonă.

Războiul declanșat în 2003 împotriva Irakului poate fi privit din mai multe unghiuri și nu neapărat doar pentru a răspunde la întrebarea: Cum a fost acest război declanșat de coaliția condusă de Statele Unite: *preemptiv* sau *preventiv*?

Ațiunea coaliției pentru ocuparea Irakului și înlăturarea regimului lui Saddam Hussein, regim dictatorial, considerat a fi fost extrem de periculos pentru întreaga zonă, îndeosebi pentru Orientul Mijlociu, chiar pentru întregul Orient (Apropiat, Mijlociu și Îndepărtat), și vinovat de destabilizarea periculoasă a situației de aici, este privită și tratată în mod diferit, în funcție nu atât de realități, cât de interese.

Cert este că dictatorul de la Bagdad a jucat, până la un anumit moment, niște roluri. Dar, ca orice dictator, le-a depășit cu mult, devenind nu atât o amenințare directă pentru cineva, cât mai ales o realitate tiranică, atipică și incomodă.

Embargo-ul pus asupra acestei țări după războiul din 1991, limitele programului „Petrol contra hrană”, instituirea zonelor de exclusivitate aeriană, lovirea sistematică a armatei lui Saddam Hussein și a unor obiective economice vitale de pe teritoriul acestei țări, imposibilitatea înnoirii arsenalului, presiunea mediatică rar întâlnită asupra a tot ceea ce putea să reprezinte o cât de mică rezistență, transformarea și autotransformarea lui Saddam într-o persoană caricaturală și monstruoasă, dar și comportamentul aproape psihopat al conducătorului de la Bagdad, războiul informațional și psihologic declanșat prin toate mijloacele împotriva Irakului au paralizat complet economia, au secătuit țara, au transformat-o efectiv într-o ruină peste care domina statuia unui dictator, au umilit populația, au stimulat extremismul și au adâncit faliile dintre șiiți și sunniți, dintre kurzi și restul populației, dintre diferitele grupuri de interese care se confruntă și se confruntau de multă vreme aici. Toate acestea au dus la un dezastru. La ora actuală, țara este complet sfâșiată, iar o reconciliere, deși nu poate fi imposibilă, pare foarte puțin probabilă, cel puțin pe termen scurt.

Războiul din Irak, chiar dacă ar putea fi asemuit și cu alte tipuri de războaie intervenționiste, are unele particularități care îl fac, într-un fel, unic în istorie. Printre acestea ar putea fi situate și următoarele:

- a fost primul Război bazat pe Rețea (RBR) din istoria omenirii;
- se constituie într-un război de la începutul erei informaționale, în care a fost pusă în operă și o strategie complexă de infodominare;
- s-a dorit a fi un *război fapt împlinit* care să declanșeze sau să relanseze procesul de democratizare a Orientului Mijlociu și, într-un fel de demarare a punerii în operă a unui concept pe care George W. Bush l-a numit Marele Orient Mijlociu, democratic și prosper;
- a fost un război pentru controlul Golfului Persic și al resurselor energetice de aici;
- a fost un război-fulger de lovire și dezamorsare a ceea ce s-a considerat a fi unul dintre centrele vitale generatoare de instabilitate (dar care, în realitate, s-a transformat el însuși într-o zonă instabilă extrem de periculoasă, atât prin efectele sale, cât, mai ales, prin consecințele pe care le induce și le poate induce și în continuare în lumea arabă și în zonele adiacente acesteia);
- a fost un război cu cel puțin două etape distincte: prima – RBR –, a *războiului disproporționat*, câștigată rapid, categoric și indiscutabil de forțele coaliției; a doua – cea a *războiului asimetric* – care se derulează și astăzi și care pune foarte mari probleme nu numai forțelor coaliției, ci și populației, administrației, vecinilor, zonei, Orientului Mijlociu, întregii lumi;
- a adâncit falia strategică dintre lumea musulmană și lumea nemusulmană, îndeosebi Statele Unite;
- se constituie într-un poligon de antrenament, de călire fizică și psihică și de școală pentru organizațiile și rețelele teroriste din întregul Orient și nu numai;
- abate atenția (cel puțin, în prima parte a ostilităților) de la adevăratul focar de conflict din Orient – problema israeliano-palestiniană –, dar adâncește și mai mult ruptura dintre lumea arabă, care susține cauza palestiniană, și Israel;
- accentuează extremismul religios și, din această perspectivă, sensibilitatea și suspiciunea lumii musulmane;
- relansează, pe toate palierele – nuclear, convențional, neconvențional –, cursa înarmărilor;
- se constituie într-un potențial factor de escaladare a conflictualității Orientului;

- se asociază războiului din Afganistan;
- creează mari probleme atât în Statele Unite ale Americii, care plătesc foarte scump⁷ această intervenție, cât și Uniunii Europene, care are deja un parteneriat strategic cu Orientul Mijlociu și dorește să pună în operă o laborioasă politică de vecinătate liniștită;

- reprezintă cel de al doilea front activ al războiului împotriva terorismului (cel puțin, așa afirmă partea americană), primul front fiind cel din Afganistan, iar cel de al treilea *războiul vârgat* din Orientul Apropiat⁸);

- relevă punctele de vedere diferențiate, chiar opuse, ale diferitelor țări din Europa, din Asia și de pe continentul american – chiar și din interiorul Statelor Unite – și superputerea americană;

- relevă limitele și limitările Consiliului de Securitate, mai ales la nivelul marilor puteri care sunt membri permanenți – toate, puteri nucleare – cu privire la sfera și conținutul măsurilor necesare pentru optimizarea procesului de prevenire a războiului în relațiile internaționale și de gestionare a crizelor și conflictelor armate.

Războiul din Irak – chiar dacă are aproape aceeași arie operațională în toate etapele sale –, nu este același de la început, adică din 1970, când Irakul a atacat Iranul, până în momentul în care ne aflăm, adică în plină gherilă irakiană și, concomitent, afgană. E drept, avem de-a face cu un lanț îndelungat de războaie, vreme de peste 37 de ani, cu desfășurări din aproape tot spectrul zeului Marte, dar și cu filosofii și fizionomii diferite.

Nolens, volens, Orientul Mijlociu a devenit un fel de poligon cu geometrie variabilă, unde se experimentează arme și sisteme de arme, senzori și rețele de senzori, concepte politice, strategice și tactice, procedee de luptă, forțe clasice și forțe speciale, adică doctrine, luptători și echipamente.

Dar războiul acesta se duce și pe alte meridiane: în Congresul american, la Moscova și la Beijing, la Londra și la Paris, la Tokio și

⁷ De la 11 septembrie 2001 până la finele anului 2006, americanii au cheltuit, cu aceste intervenții, 437 miliarde dolari.

⁸ Cel de-al patrulea front al acestui război continuu declanșat împotriva terorismului a fost deja deschis, în dimensiunea lui politică, diplomatică și strategică, împotriva programului nuclear al Iranului, suspectat de a urmări dotarea acestei țări cu arma nucleară.

la Roma, la Berlin și la Ankara, la Teheran și la Cairo, adică peste tot.

Unii autori constată cu surprindere că unii kongresmeni americani, printre care și senatorul Obama, susțin că palestinienii reprezintă o amenințare extrem de gravă pentru statul Israel, deși cifrele publicate de T'Tselem arată că forțele de ocupație israeliene au ucis în 2006, un număr de 660 palestinieni, dintre care 141 copii, adică de trei ori mai mult decât în 2005, în timp ce palestinienii, în aceeași perioadă, au ucis doar 23 de israelieni, adică doar jumătate în raport cu anul 2005 (în comparație cu 500 de israelieni care mor în fiecare an în accidente de circulație).⁹ Iată un mod extrem de ciudat de a evalua gradul de amenințare (în funcție de numărul de oameni uciși de fiecare dintre tabere), ceea ce ne întoarce cu cel puțin o jumătate de secol în urmă.

Dar realitățile nu pot fi ignorate. Orientul Apropiat – cu conflictul antinomic îndelungat dintre israelieni și palestinieni, cu arzătoarele probleme ale apei (Israelul nu are controlul asupra nici uneia dintre resursele de apă, întrucât apele care trec prin această țară își au izvoarele în țările vecine, care-i sunt ostile) – este unul dintre focarele cele mai active de conflictualitate disproporționată și asimetrică din această lume. Este foarte posibil ca, până când această problemă extrem de gravă nu va fi rezolvată, să nu existe pace nici în Orientul Apropiat, nici în Orientul Mijlociu, nici în Orientul Îndepărtat și nici în lume. Soluțiile nu sunt însă la îndemână. Toate acordurile de până acum n-au dus, practic, la nici o finalitate. „Foaia de parcurs” care trebuia să se finalizeze în 2006, prin crearea statului palestinian, încetarea terorismului și instaurarea unei păci definitive în zonă nu s-a realizat decât în foarte mică măsură. Întregul Orient este în stare de haos violent, asimetric și imprevizibil.

2.2. Război asimetric de joasă intensitate

Prefațând cartea americanului Daniel Pipes „*Islamul care militează pentru cucerirea lumii*”, ce urma să apară în Franța la finele anului 2006, Guy Millièr subliniază că, „printre toate problemele cu care se confruntă țara există una care, efectiv, le

⁹ http://www.info-palestine.net/article.php3?id_article=1089

surplombează pe toate celelalte și pentru care noi avem dificultăți serioase de a o privi în față: aceea pe care o pune erupția bruscă a islamului și islamismului.”¹⁰

Musulmanii sunt în Europa de peste trei decenii. Ei au venit aici, inițial, ca emigranți, în căutarea unui loc de muncă. Unii dintre ei s-au întors în țările ei de origine. Alții au rămas. Europa este un continent al populațiilor creștine. Ea privește cu optimism viitorul. Imperiul sovietic, estul arondat la acesta nu au prezentat amenințări foarte grave pentru Occident. Războiul Rece nu putea degenera într-un război cald, întrucât beligeranții nu erau alții decât aliații din al Doilea Război Mondial, iar popoarele continentului, ca și conducerile țărilor europene, democratice sau totalitare, oricât de adâncă ar fi fost falia politică dintre Est și Vest, nu puteau accepta sub nicio formă o nouă confruntare militară pe un câmp de bătaie european, întrucât rănilor războiului trecut încă nu se vindecaseră, iar lecția lui fusese deosebit de aspră.

Lucrurile s-au schimbat și mai mult după destrămarea Uniunii Sovietice și implozia sistemului comunist din Europa. Astăzi, are loc un proces de realizare a unității continentului european – dar și aici există mult entuziasm exagerat ca și mult pesimism sau scepticism exagerat –, Uniunea Europeană se extinde, în timp ce, la nivelul întregii planete, s-a declanșat, aproape din senin, un proces de globalizare cu cel puțin două paliere – unul firesc: globalizarea informației, a economiei, a relațiilor internaționale, altul forțat: accelerarea exagerată a acestui proces, adâncirea faliilor strategice și dezvoltarea unor cercuri ilegale și imorale de interes strategic. De asemenea, paralel cu acest tip de globalizare, se dezvoltă alte două tipuri concretizate în crearea și întreținerea unei agresiuni împotriva unora dintre frontierele statelor politice și, respectiv, în dezvoltarea rapidă a unor rețele și entități transfrontaliere.

Deși se pare că, în pofida unei accentuate stări de incertitudine, globalizarea își vede liniștită de treabă, evoluând dinamic pe liniile ei de forță – informații, comunicații, infrastructuri critice, economie, finanțe –, în realitate, dezvoltarea acestor procese – unele, firești, altele, nefirești – se face în mod haotic și, deci, imprezvizibil și, poate,

¹⁰<http://www.resiliencetv.fr/modules/news/article.php?storyid=1525>, *Guerre asymétrique de basse intensité*, joi, 30 noiembrie 2006.

periculos. Globalizării i se opun cel puțin două filosofii care nu sunt complementare, ci antagonice: filosofia identitară și filosofia fragmentară.

Prima promovează statul suveran, susținând că, odată cu ultimul stat, va dispărea și ultimul om. Din această perspectivă, o lume fără state sau fără entități suverane, este o lume ce tinde spre entropie zero, deci spre autodispariție. Cu alte cuvinte, nu se poate realiza o globalizare eficientă și benefică decât ca o globalizare de entități suverane, absolut necesare pentru dezvoltarea familiei, a individului, a valorilor diferențiate, dar interconectabile și unitare.

Cea de a doua atacă statul politic suveran, îl fragmentează pe etnii, grupuri de interese, culturi, regiuni, preferințe etc. Destrămarea sângeroasă a Iugoslaviei ilustrează o astfel de realitate. Tendințe de acest fel există aproape în fiecare stat politic din lume. Mai devreme sau mai târziu, ele vor prinde contur sau se vor soluționa prin estompare sau prin absorbție economică și socială.

Unele dintre centrele de putere și de interese folosesc politicile și strategiile indirecte de fragmentare pentru a distruge anumite entități anacronice, incomode sau care le-ar putea crea probleme în materializarea politicilor și strategiilor lor.

Sunt foarte multe probleme cu care se confruntă astăzi planeta: încălzirea și topirea ghețarilor, calamitățile naturale de tot felul, amenințarea cosmică, împuținarea resurselor, inclusiv de hrană și de apă potabilă, adâncirea faliei dintre lumea bogată și lumea săracă, dintre Nordul dezvoltat și Sudul subdezvoltat, migrația etc. O mare parte dintre emigranții musulmani de pe continentul european nu s-au întors în țările lor de origine și au rămas în Europa, devenind cetățeni ai diferitelor state europene, mai ales în Europa Occidentală, unde au venit, cu ani în urmă, să lucreze. Acești oameni au familii, unii se află aici la a doua sau chiar la a treia generație. Aproape fiecare musulman venit în Europa se constituie într-un punct de contact și de sprijin pentru alți musulmani care doresc să ajungă în această parte a lumii, în căutarea unui loc de muncă. Concomitent cu creșterea populației musulmane în Europa Occidentală, crește și numărul moscheilor și al altor lăcașe de cult care sunt pline de credincioși, în timp ce bisericile creștine se golesc din ce în ce mai mult. De aici nu rezultă, desigur, un pericol, ci o realitate care trebuie acceptată și la care toată lumea se va adapta.

Vrem sau nu vrem să acceptăm această realitate, procesul de descreștinizare a Europei este, cel puțin pentru Europa Occidentală, în plină desfășurare. Populațiile creștine din această parte a continentului sunt, în general, îmbătrânite, neliniștite, pesimiste, în timp ce populațiile musulmane care locuiesc în Europa Occidentală și care-și sporesc în fiecare zi numărul sunt tinere, pline de viață, foarte credincioase și mai puțin pesimiste.

Dacă n-ar fi nota de fanatism a politicilor care se cultivă pe suportul acestor populații, s-ar putea spune că ele întineresc continentul, îl revitalizează. Această afirmație este numai în parte adevărată. Unii spun că, dimpotrivă, migrația masivă de musulmani în Europa Occidentală distruge civilizația de aici sau, în orice caz, o înlocuiește sau o implantează cu alte sisteme de valori dar și cu alte pachete de interese. Faptul că în Europa Occidentală au apărut moschei, că musulmanii își respectă și își practică religia lor n-ar fi alarmant. Culturile nu se exclud reciproc, valorile nu sunt conflictuale, ci totdeauna complementare și unitare. Alarmantă este recrudescența islamismului militant, extremist, punitiv și răzbunător.

După atacurile de la 11 septembrie 2001, s-a conturat o nouă fațetă a acestui extremism punitiv și răspunzător: *terorismul islamist*. Deși pare surprinzător, prin amploare și tragism, acest eveniment nu este, totuși, singular. El nu a apărut pe un loc gol. Atentatele din 1995 din Franța, deturnarea avioanelor, atentatele precedente de la World Trade Center, atacarea ambasadelor americane etc. sunt acțiuni care conturează o realitate înspăimântătoare. Ea există și în alte părți – și a existat mereu –, sub forma unor acțiuni duse la extrem sau ieșind pur și simplu din comunul unei civilizații universale la care s-a ajuns pe planetă (Ku-Klux-Klan, în SUA, sectele sinucigașe, fenomenul Misa din România etc.), dar violențele sau ariile de manifestare a acestora erau totuși limitate.

Intoleranța islamismului a fost exprimată de multă vreme și sub diverse forme: amenințarea cu moartea a scriitorului Salman Rushdie, pentru romanul „Versetesatanice”, dar și a altor scriitori și oameni de cultură, condamnarea la moarte prin spânzurare a unor musulmani în Iran și prin alte părți ale lumii islamice, dar toate acestea nu prezentau parametrii indiscutabili ai unei amenințări de amploarea unui război terorist, ce pare a fi, dacă acceptăm strategia de securitate națională americană, un adevărat război global, o amenințare de mari

proporții și de o cu totul altă natură decât cea a amenințărilor clasice sau nucleare de până acum.

Daniel Pipes folosește un concept foarte interesant în legătură cu ceea ce se petrece în momentul de față în lumea musulmană. Este vorba de ceea ce el numește „bătălia pentru inima islamului”, pe care noi o înțelegem ca pe o confruntare desfășurată pe toate planurile și cu toată lumea pentru definirea sau redefinirea esenței Islamului. Deși, toată lumea musulmană face apel la Coran sau la unele legi mai vechi chiar decât Coranul, la așa-numitele Shar'ia, căile prin care diferitele grupări din această lume încearcă să-și impună punctul de vedere sunt evident politice, iar strategiile sunt agresive și chiar teroriste.

„Realitatea este că noi nu suntem în război, iar cei care neagă acest lucru practică efectiv un orb voluntar al găinilor. Este, de asemenea, o realitate că noi nu suntem în război cu Islamul. Islamul este o religie care, în mod indeniabil, este purtătoare de blocaje, dar Islamul nu este islamism.”¹¹

Or, cum bine se știe, o parte a lumii occidentale, îndeosebi a coaliția condusă de Statele Unite, se află în război cu islamismul, mai exact, cu terorismul islamist, de fapt, cu terorismul de orice fel. Islamismul care, uneori, este numit islam militant sau islam radical, se prezintă ca o politică extremistă, intolerantă ce își ia drept suport islamul. Islamismul, în calitatea sa de politică extremistă, intolerantă, a declarat război, deopotrivă, Occidentului, dar și musulmanilor care nu sunt islamiști, care sunt moderați sau care nu acceptă extremismul islamist. Islamismul n-are nimic comun cu religia islamică, n-are nimic comun cu nicio altă religie. Islamismul este pur și simplu, în concepția lui Daniel Pipes, o politică totalitară. Cea mai gravă eroare ar fi să amestecăm Islamul și islamismul. Or, islamiștii tocmai asta doresc. Musulmanii care cultivă moderația sunt considerați, de către islamiști, ca fiind aliații Occidentului. Nu trebuie făcută, în niciun caz, greșeala de a-i pune pe toți musulmanii în aceeași oală rudimentară, așa cum face Oriana Fallaci în romanul său „*Turbare și orgoliu*”. Și, totuși, acest roman s-a vândut în Italia în peste un milion de exemplare și a fost tradus în mai multe limbi, inclusiv în franceză. Aceasta este o realitate incontestabilă. Un roman care atacă

¹¹<http://www.resiliencetv.fr/modules/news/article.php?storyid=1525>, *Ibidem*.

virulent musulmanismul, care pune toți musulmanii în aceeași tabără primitivă și necivilizată, a fost editat în peste un milion de exemplare și a avut o audiență extrem de mare. Se pune, în acest sens, o întrebare extrem de sugestivă: știut fiind faptul că romanul atacă în mod virulent o civilizație respectabilă, civilizația musulmană, și, în același timp, civilizația occidentală care acceptă agresivitatea, violența și primitivismul musulmanismului, cum de a avut o astfel de audiență? Iar răspunsul, în opinia noastră, poate fi situat undeva în zona faliei strategice dintre lumea occidentală și lumea musulmană care, nolens-volens, se adâncește din ce în ce mai mult.

Fiecare dintre cele două lumi se simte amenințată grav de cealaltă. Musulmanii nu sunt dispuși să accepte constrângerile și interesele civilizației democratice (care, în treacăt fie zis, se situează mai mult în zona resurselor energetice decât în cea a moscheilor și ritualurilor lumii musulmane), în timp ce occidentalii (îndeosebi europeni) se simt amenințați din cel puțin două direcții:

- civilizația musulmană este o civilizație dinamică, foarte credincioasă, prolifică, entuziastă, tânără, cu un remarcabil potențial de inteligență și creativitate, dar și cu resurse (umane și energetice) inepuizabile;

- la finele secolului al XX-lea și începutul secolului al XXI-lea, civilizația musulmană a adoptat *strategia infiltrării liniștite*, concomitent cu *strategia tăvălugului*, creând premise pentru copleșirea și sufocarea lumii europene occidentale, în general o lume obosită, îmbătrânită, cu fel de fel de tabieturi, birocratică și lipsită de entuziasm.

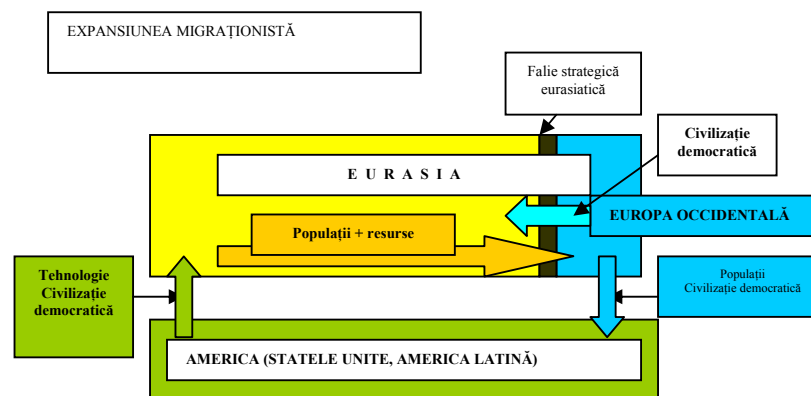
Într-un fel, dintotdeauna a fost așa. În permanență, a avut loc un proces de mișcare mai lentă sau mai accelerată a populațiilor în spațiul eurasiatic și din spațiul eurasiatic, Europa Occidentală reprezentând un terminal, un loc de ajungere. Antichitatea a creat premise pentru o *civilizație de margine de ocean*, Evul Mediu a consolidat-o prin zeci de mii de celule feudale, iar Renașterea (care a fost cea mai mare explozie din istoria modernă) a desfrecat continentul european și a deschis poarta eurasiatică occidentală spre alte lumi.

Putem spune că Eurasia a creat Europa Occidentală, adică civilizația europeană occidentală, iar Europa Occidentală a creat America Modernă, America Democratică. Desigur, prin expansiune, emigrație, tehnologie și putere. Probabil că, de-a lungul timpurilor,

America Democratică va influența masiv Orientul, îndeosebi prin tehnologie, așa cum, de altfel, a și început să o facă. În felul acesta, ciclul s-ar putea încheia, pentru ca să fie luat și reluat de la început sau să se constituie într-un continuum spațio-temporal, benefic pentru unitatea lumii.

Deocamdată, asistăm cu durere la chinurile facerii. Nu știm dacă, pe plan geopolitic, aceste chinuri vor genera un nou echilibru – evident, un echilibru dinamic –, necesar pentru toată lumea, mai ales pentru vremurile care vor veni. Știm însă că astfel de chinuri sunt greu de suportat, că se soldează, potrivit *Strategiei Solana*¹², cu 45 de milioane de morți de foame și de malnutriție în fiecare an, cu o bătălie cumplită pentru putere, influență, piețe și resurse, cu conflicte, războaie și ample acțiuni de gestionare a crizelor, războaielor și conflictualității.

Schematic, ciclul expansiunii migraționiste și cel al efectelor de feed-back ar putea fi reprezentat astfel:

Daniel Pipes este american. Exemplele pe care el folosește sunt luate îndeosebi din Statele Unite. Într-o conferință intitulată „Războiul va fi lung”, el arată că, de fapt, ne aflăm abia la începutul războiului. Desigur, la începutul celui mai lung război asimetric.

¹² L'Institute d'Etudes de Sécurité de l'Union Européenne, *Un Europe sure dans un monde meilleur. Stratégie Européenne de Sécurité*, 2003, p. 6.

CAPITOLUL 3. UNELE PERSPECTIVE

3.1. Inacceptarea dominanței

Războiul asimetric opune două forțe inegale, atât prin mijloacele militare de care dispun, cât și prin modul de a le folosi.¹³ Această definiție dată de Bruno Modica, profesor la Béziers, referitoare la cartea analistului Jacques Baud, *Războiul asimetric sau înfrângerea învingătorului*, apărută în 2003, corespunde întocmai cu imaginea de pe coperta acestei cărți în care un copil palestinian înarmat cu pietre se află la câțiva metri în fața unui tanc israelian. Aceasta pare a fi, într-o viziune extrem de simplificată, dar și de sugestivă, esența războiului asimetric: piatra contra tancului, bâta contra înaltei tehnologii, fanatismul contra tehnologiei informației și a rețelei. Pare a fi, dar nu este. Esența războiului asimetric nu poate fi redusă la primitivism contra civilizație, violență contra democrație. În opinia noastră, acesta este un mod de a simplifica prea mult realitățile și chiar de a abate atenția de la adevăratele mari probleme care fac posibil un astfel de război disperat.

Se pare că, după 11 septembrie 2001, s-a modificat în mod substanțial percepția războiului. Viitoarele confruntări se vor derula, în opinia profesorului Bruno Modica, mai degrabă sub semnul emoțiilor, percepțiilor decât sub cel al elaborării și punerii în operă a unor strategii sofisticate.

Terorismul nu este însă unica formă a războiului asimetric. În aceeași categorie pot fi încadrate și violența latentă, din sfera criminalității sau politica. Autorul lucrării *Războiul asimetric sau înfrângerea învingătorului* analizează și aceste componente ale

¹³ www.livres-chapitre.com/-W0EF9N/-BAUD-JACQUES/-LA-GUERRE-ASYMETRIQUE-OU-LA-DEFAITE-DU-VAINQUEUR.html, BAUD Jacques, LA GUERRE ASYMETRIQUE OU LA DEFAITE DU VAINQUEUR, Editions du Rocher, L'art de la guerre. Mars 2003. 210 p., comentariu realizat de Bruno Modica.

asimetriei violente, conflictuale ce se întâlnește din ce în ce mai mult în conflictualitatea contemporană.

Mondializarea, noua organizare a lumii în rețea și în rețele, difuzarea informației în mod instantaneu, adică în timp real, modifică, potrivit celor spuse de autor, percepția asupra războaielor, crizelor, conflictelor și violențelor.

Toate aceste adevărate mutații – în fapt, noi paradigme asupra conflictualității – impun o nouă viziune atât asupra conflictelor recente sau viitoare, cât și asupra celor în derulare și chiar asupra celor trecute. Odinioară, exista o mare simetrie Est-Vest, în speță Tratatul de la Varșovia, de o parte, și Tratatul Organizației Atlanticului de Nord, de cealaltă parte. Toate celelalte organizații – SEATO, CENTO etc. – s-au estompat, datorită centrării și concentrării eforturilor spre acești doi poli de putere care, printr-o cursă fără precedent a înarmărilor, căutau asimetria, dar rămâneau, nolens, volens, în spațiul unei relative simetrii strategice. Ceea ce realiza unul se reflecta aproape în mod automat în ceea ce realiza celălalt.

Dar blocul comunist s-a năruit, atât din cauza condițiilor contradictorii și conflictuale interne de sistem și de proces, cât și politici și strategii de îndiguire aplicate de Occident, îndeosebi de Statele Unite. În aceste condiții, are loc o recrudescență a conflictualității nonsimetrice. Desigur, nonsimetria nu poate fi perpetuată și acceptată la infinit, întrucât aceasta duce la perpetuarea disproporționalității și la imposibilitatea oricărei reacții a lumii dominate, a lumii care nu are acces la înalta tehnologie, la tehnologia informației, la nanotehnologii, la biotehnologii și la oricare altă formă sofisticată și complexe de a dezvolta și perpetua puterea dominatoare a celor care dispun de astfel de mijloace.

În concepția lui Jacques Baud, proliferarea conflictelor din zonele periferice schimbă natura conflictualității, scoțând războiul din raționalitate și coerență și ducându-l într-un spațiu al situațiilor fluide, imposibil de gestionat, al tensiunilor, violențelor, crizelor, confruntărilor și a tot felul de alte situații incerte care, la rândul lor, pot duce la războaie, de tipul celui din Cașmir, dintre India și Pakistan.

Are loc, în acest fel, o schimbare semnificativă de paradigme operaționale. Cele clasice se diluează, dispar sau se metamorfozează.

Logica constituirii și dezvoltării armatelor și forțelor de ordine, cu rațiuni acceptate de toată lumea, inclusiv de dreptul internațional, cu misiuni definite cu claritate, este înlocuită prin una a paradoxurilor, mai exact, prin lipsa oricăror logici și a oricărei reguli de drept, prin acțiuni și reacții imprevizibile și haotice, unde indivizi, grupuri, organizații de tot felul acționează după cum le taie capul sau după cum le dictează interesul direct. Acesta ar fi un aspect. Cel de al doilea aspect este cel al extinderii conflictualității în ciber spațiu, în infosferă, unde devine posibil aproape orice.

De aici nu rezultă că spațiul tradițional – terestru, maritim și aerian – este sau va fi ocolit de conflictualitatea asimetrică, ci doar faptul că fiecareia dintre dimensiunile tradiționale, cunoscute și reglementate, i se asociază n -dimensiuni, imposibil de cuprins, de cunoscut, de înțeles și de gestionat.

Autorul dedică un întreg capitol elementelor de strategie, întrucât războiul asimetric, dacă este tratat ca o confruntare violentă, presupune existența unei strategii sau unor strategii. Pentru orice fel de confruntare de acest nivel – simetrică, disproporționată (nonsimetrică) sau asimetrică –, trebuie să existe forțe, mijloace și acțiuni. Toate acestea presupun o anumită coerență (chiar dacă războiul asimetric este incoerent și chiar haotic), un sistem de structurare și de pregătire, anumite mijloace (de regulă, foarte simple, unele chiar primitive), precum și un sistem de acțiuni (de cele mai multe ori, foarte ingenioase). Or, toate acestea, înseamnă strategie.

Terorismul, gherila, insurgența sunt forme ale acțiunii și reacției de tip asimetric. Dar nu numai acestea. Rețeaua reduce semnificativ vulnerabilitățile sistemelor și proceselor individuale, dar, la rândul ei, și ea acumulează noi vulnerabilități. Oricum, terorismul nu afectează rețelele foarte bine organizate și protejate, nici sistemele militare și civil-militare care, se știe, sunt foarte bine integrate și riguros organizate.

Conflictele asimetrice constau, în principal, în aceea că protagoniștii au logici și modalități diferite de a înțelege, trata și folosi războiul sau conflictul. Natura asimetriei se află, de fapt, în logica ei. Gherila și terorismul, ca și alte forme ale războiului asimetric, dăinuie de foarte multă vreme. Asemenea forme și formule au fost folosite inclusiv în Antichitate.

Noțiunea de război asimetric nu are același conținut pentru toată lumea. În Enciclopedia militară americană, războiul asimetric este înțeles ca o confruntare în care se folosesc mici unități de tip comando. De asemenea, războiul asimetric este acea confruntare în care se folosește surprinderea și în care, într-un anumit moment, aveam de-a face cu o inegalitate a forțelor.

Principalele forme ale asimetriei identificate de Jacques Baud sunt următoarele:

- nonviolența;
- violența politică;
- terorismul;
- războiul informațional (în parte).

Cele patru forme de acțiune asimetrică sunt pe larg explicate și exemplificate de autor.

Tactica organizației informale black block, care utilizează Internetul și mai ales camerele chat ca mijloc de coordonare, se bazează, de asemenea, pe violența politică. Există o mulțime de organizații și de acțiuni care s-au dezvoltat în procesul luptei împotriva globalizării.

În 2002, George W. Bush vorbea de o „axă a răului” compusă inițial din mai multe state, dar, ulterior, redusă doar la trei: Irak, Iran, Coreea de Nord. Desigur, o astfel de afirmație este greu de susținut, dar ea a generat, în anii care au urmat, politici, strategii și tactici care au mărit conflictualitatea lumii și au adâncit și mai mult faliiile strategice. Desigur, aceasta ar putea fi doar o etapă, urmând ca, odată dezamorsate principalele centre de putere malefică, lumea să se îndrepte triumfătoare spre binele universal. O viziunea optimistă asupra lumii, evident, nu se poate baza pe o astfel de afirmație. Lumea se confruntă cu mult prea multe probleme pentru a le soluționa doar prin axe, falii strategice și acțiuni în forță de distrugere a nucleelor vitale ale instabilității și terorismului. De altfel, din toate timpurile, dar mai ales din 2001 înapoi, terorismul este din ce în ce mai greu de definit și de identificat. Terorismul este definit, în general, în funcție de anumite coordonate politice și nu neapărat după date foarte obiective, după analize complexe, care să caute cauze profunde ale acestuia, explicații, lanțuri, bifurcații și tot felul de alte lucruri și de relații care ar putea conduce măcar la o parte dintre înstufatele miliarde de izvoare ale acțiunii și atitudinii de tip terorist.

În 1984, Irakul a fost scos de pe lista statelor teroriste, în timp ce, pentru Statele Unite, Iranul era inamicul numărul unu, în 2003, ETA a fost adăugată de către SUA pe lista organizațiilor teroriste, imediat ce Spania a susținut războiul împotriva lui Saddam Hussein.

De asemenea, dificultatea identificării și definirii terorismului ține și de multitudinea formelor sale de manifestare. Jacques Baud se rezumă la următoarele forme de terorism¹⁴:

- terorismul de drept comun, organizat sau individual, uneori de tip mafiot cu baze de tip clanuri;
- terorismul marginal, precum secta Aum din Japonia;
- terorismul politic cu diferite nuanțe, de extremă dreaptă sau de extremă stângă, revoluționar marxist, rural sau urban;
- terorismul religios, cu grupări fundamentaliste în diferite mari religii, îndeosebi în Islam și Hinduism;
- terorismul cu cauze unice, de tipul celui ce se găsește în mișcările ecologiste radicale sau în cele de protecție a animalelor.

În capitolul 5 autorul se ocupă de răspunsurile ce pot fi date strategiilor și tacticilor războiului asimetric. Jacques Baud consideră că există următoarele tipuri de răspuns:

- informațiile;
- strategia;
- acțiunea.

Informațiile aduc date despre grupurile teroriste. Dar existența rețelelor, a Internetului, precum și dezvoltarea excepțională a mijloacelor de comunicare în masă fac din ce în ce mai dificilă culegerea de informații. Mai mult, în etapa în care ne aflăm, avea de-a face cu un adevărat haos informațional, ceea ce introduce factorul aleatoriu și imprevizibil în domeniul informațiilor.

Declanșarea foarte rapidă a războiului împotriva terorismului, sub imperiul unor puternice emoții produse de atentatele teroriste de la 11 septembrie 2001, și lovirea puternică a Afganistanului – o țară și așa lovită de soartă și de peste 300 de ani de războaie – pune în mod serios la îndoială rezultatele (cel puțin pe termen scurt) ale războiului împotriva terorismului. Dar și această afirmație este

¹⁴ BAUD Jacques, *Ibidem*.

relativă. În fond, prin atacarea masivă, rapidă și categorică a fiefului lui Osama ben Laden, acuzat de a fi principalul autor al atentatelor de la 11 septembrie, Statele Unite ale Americii au reușit să îndeparteze semnificativ atentatele de tip terorist de vastul său teritoriu. Eficiența măsurilor luate, indiferent ce se spune și ce s-ar spune, a fost și este foarte mare. Deși teroriștii de sorginte „rețea ben Laden” declară sus și tare că Statele Unite se află în vizorul lor, întrucât reprezintă inamicul lor principal și, deci, ținta lor principală, practic, de la 11 septembrie și până în prezent, pe teritoriul continental al SUA nu s-a mai produs niciun atac terorist. De unde rezultă că, totuși, războiul împotriva terorismului își are victoriile sale. La acestea se pot adăuga, desigur, și avantajele care revin complexului militar industrial american, dar și alte numeroase altele. Însă, cea mai importantă realizare, în opinia noastră, o reprezintă abordarea frontală, prin strategii directe a problemei terorismului și altor amenințări de acest tip. Chiar dacă, până la această oră, fiefurile terorismului au fost serios lovite, procedurile distrugerii semnificative a entităților și rețelelor teroriste lui încep să fie puse în operă.

După aceste prime și indiscutabile succese împotriva terorismului, trebuie găsite, din mișcare, toate metodele și procedeele necesare pentru scoaterea lui din funcțiune. În acest sens, pentru combaterea terorismului, armatele nu sunt nici suficiente, nici foarte utile. Ele au însă un rol deosebit în lovirea centrelor vitale ale terorismului, în crearea și menținerea unui potențial disproporționat care, pe de o parte, lovește categoric infrastructurile critice și sistemele de generare și regenerare a potențialului terorist și, pe de altă parte, descurajează alte entități purtătoare sau generatoare de terorism.

Și terorismul este un produs al nechibzuinței oamenilor din toate taberele. Teroriștii nu cad din cer, nu sunt extraterestrii, ci fac parte din lumea noastră, sunt un produs al acestei lumi bolnave, mlaștinoase, infectate cu tot felul de boli și de virusi.

De aceea, acțiunea împotriva terorismului este și trebuie să fie, de fapt, o acțiune de asanare a mlaștinilor din societatea umană, de refacere a „ecosistemelor” sociale, politice, economice, etnice și religioase. Este nevoie, pentru a se răspunde de o manieră adecvată

amenințării teroriste, de mijloace civile, educaționale, economice, sociale, politice și militare, dar și de răbdare, chibzuință și înțelepciune. Deocamdată, cel puțin în prima fază a războiului împotriva terorismului, nu se poate spune că s-a făcut risipă de chibzuință.

Răspunsul civil, polițienesc și militar dat de Franța războiului asimetric dus de FLN între 1958 și 1962, bine conceput din punct de vedere tactic, n-a putut împiedica o nereușită, chiar o înfrângere. Pentru a acționa de o manieră eficientă, trebuie stăpânită informația. Cu alte cuvinte, trebuie să știi despre ce-i vorba. Jacques Baud consideră că stăpânirea informației face parte dintr-un proces de analiză globală a ceea ce el numește cei patru cavaleri ai infocalipsei. Cei patru sunt: stăpânirea informației și a modului de a ști (mătre de savoir); camuflajul; influența; cooperarea cu media.

Toți acești „cavaleri” nu pot fi cu adevărat cavaleri dacă apelează la aceste strategii indirecte, pentru a stăpâni un câmp de luptă haotic, neidentificat cu precizie și nedefinit cu certitudine. De unde rezultă că *războiul asimetric* este, în cele din urmă, el însuși un război-mozaic, un război de războaie, în care fiecare acționează cum poate și cu ce poate, adică un război haotic.

3.2. Schimbarea la față a războiului

Războiul modern este și, după toate probabilitățile, va fi din ce în ce mai puțin o confruntare directă între armatele a două sau mai multe state, așa cum s-au petrecut lucrurile până la cel de al Doilea Război Mondial. Dezechilibrele enorme economice și militare, gruparea și regrouparea lumii în alianțe, coalitii și parteneriate impun alte forme și modalități de cunoaștere, concepere, declanșare și desfășurare a războiului.

Războiul Rece a schimbat aproape complet maniera de a înțelege, concepe și duce războiul. Statele Unite și Uniunea Sovietică s-au înarmat până în dinți, dar nu pentru a se confrunța în spațiul luptei, ci pentru a se asigura că, în caz de conflict, celălalt adversar va fi complet nimic. În acest timp, în restul lumii, s-a dezvoltat un areal al conflictelor de joasă intensitate, alimentate de cele două superputeri cu agenți secreți, armament și finanțe. Uniunea Sovietică a ajutat masiv Vietcong-ul în timpul războiului american din

Vietnam, iar Statele Unite au susținut masiv eforturile mujahedinilor în timpul intervenției sovietice în Afganistan.

Cea mai mare parte a conflictelor desfășurate după cel de al Doilea Război Mondial au fost războaie civile, unele cu puternice acțiuni tip gherilă, ceea ce a creat mari probleme armatelor naționale din țările respective, forțelor expediționare sau misiunilor ONU.

Începând cu anii 1990, conceptul „conflicte asimetric” a început să câștige teren mai ales printre analiștii militari, care au afirmat că, atunci când forțele care se confruntă nu se situează la același nivel de putere militară, acestea adoptă tactici diferite. În acest sens, obiectivul militar nu mai poate fi atacarea sistematică și eficientă a liniilor inamicului, ci, în cele mai multe situații, erodarea susținerii populare a războiului în țara adversarului.¹⁵ Analiștii de la Pentagon, spre exemplu, au remarcat că nu mai există o linie clară de separare între guverne și cetățeni, între armate și civili, între domeniul public și societatea civilă, privată. Estomparea nivelurilor de percepție creează un sistem puternic de presiuni asupra modalităților de ducere a războiului. Societatea civilă, în întregul ei, nu a acceptat niciodată războiul ca pe o soluție și, ca atare, se va opune tot timpul și prin toate mijloacele acestuia, mai ales dacă nu este un război de apărare împotriva unui invadator, iar parlamentele și guvernele nu pot să nu țină seama de o astfel de presiune, întrucât vor fi sancționate prin vot.

Războiul asimetric este esențialmente un conflict care eludează, deopotrivă, atât legile păcii, cât și pe cele ale războiului, precum și legile instituite de Liga Națiunilor și, ulterior, de Organizația Națiunilor Unite. Dar războiul asimetric este la fel de vechi ca însuși războiul, întrucât totdeauna a existat o confruntare între cel puternic și cel slab. În războiul asimetric, sunt incluse, spre exemplu, acțiunile separatiste ale milițiilor din Cecenia împotriva armatei ruse, cele ale palestinienilor împotriva armatei israeliene, dar și terorismul.

Se apreciază că grupurile non-naționale și transnaționale, motivate ideologic, religios sau cultural, precum și de activități economice ilicite au împins o parte a lumii în anarhie. Media, mai ales televiziunile, au un rol foarte important în accelerarea și amplifi-

¹⁵ <http://www.henciclopedia.org.uy/autores/Laguiadelmundo/GlobalWar.htm>., *The changing face of war*, publicat în *The World Guide*

care a acestor presiuni, fiind un fel de arme și de mijloace mai puternice chiar decât diviziile blindate, întrucât prin ele și cu ajutorul lor se poate acționa asupra populației din țara adversă. Televiziunile estompează distincția dintre război și pace, astfel încât liniile frontului devin foarte greu de identificat și de definit.

Potrivit dreptului internațional, actele teroriste sunt percepute drept crime, deși ele, în realitate, după multe opinii, sunt modalități ale războiului asimetric. Unii – între care se situează și profesorul Marwan Bishara*, de la Universitatea americană din Paris – consideră că amenințarea teroristă are drept punct de plecare „diferența calitativă incredibilă în ceea ce privește puterea și bogăția între Nord și Sud.” Când oamenii se simt inferiori din punct de vedere economic și militar, caută mijloace neconvenționale, asimetrice pentru a-și atinge obiectivele. Dar terorismul nu este doar o reacție a acestei lumi. El rezultă dintr-un efect paradoxal de sistem și de proces, din modul în care oamenii înțeleg dreptul, legea, puterea și forța. În acest cadru, pentru a face față unor provocări complexe și asimetrice, armatele se transformă, devin mai flexibile și, pentru a fi și mai eficiente, chiar își externalizează o parte dintre acțiuni.

După modelul binecunoscut, inclusiv armata americană a început să-și externalizeze anumite acțiuni și chiar operații militare. Datorită acestui fapt, balanța intervenției militare a SUA în alte țări este subestimată. Unele dintre acțiunile militare sunt efectuate de unii cetățeni care nu aparțin armatei. Ei călătoresc ca și cum ar fi oameni de afaceri sau turiști. Aceștia duc un fel de „război secret”, care se prezintă tot ca un fel de război asimetric. Există, la ora actuală, în SUA, mai multe societăți private care pun în operă politica americană anti-drog, mai ales în America de Sud. Una dintre acestea se numește *DynCorp*. Aceasta este o companie cu baza la Reston, în Virginia și controlează o mare parte din componenta aeriană a activităților antidrog din Anzi, inclusiv pulverizarea erbicidelor pe plantațiile de coca și marijuana. Ea are mai bine de 20.000 de angajați și 550 de birouri în întreaga lume. Este finanțată de Pentagon, FBI, CIA

* Marwan Bishara este cetățean israelian arab, autor a numeroase studii și articole, între care și articolul „De la războaiele asimetrice la haosul constructiv”, publicat în ziarul *Le monde diplomatique* din octombrie 2006, pp. 4-5.

precum și de Departamentul de Stat și de și de cel al Justiției, de Agenția pentru droguri, de Comisia Federală de comunicații și de alte instituții. DynCorp a sprijinit forțele ONU în Angola, iar în 1999 a câștigat un contract cu Departamentul de Stat pentru a supraveghea încetarea focului din Kosovo, formarea forțelor de poliție din Panama, din Somalia, Salvador, Bosnia-Herțegovina și Haiti. Privatizarea unei armate (sau unor activități specifice acesteia) este, în sine, o practică asimetrică prin care se confundă individul cu statul.¹⁶

De asemenea, practica de a califica statele drept „bune” sau „rele”, în funcție de anumite criterii care nu sunt cuprinse în legislația internațională, în Carta ONU – singura care reglementează, la nivel global, relațiile dintre state după cel de-l Doilea Război Mondial – o putem încadra între procedurile confruntării de tip asimetric.

Se poate afirma că atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 asupra unor obiective din Statele Unite (World Trade Center și clădirea Pentagonului), ca și răspunsul prompt al Statelor Unite prin bombardarea intempestivă și categorică a Afganistanului și declanșarea unor acțiuni de mare amploare pentru distrugerea bazelor și rețelelor teroriste marchează o nouă etapă în confruntarea de tip asimetric. Bombardarea Serbiei, războiul din Irak, acțiunile Thasal-ului asupra formațiunilor Hezbollah din sudul Libanului (deci, atacarea aceste țări), ca și acțiunile milițiilor Hezbollah împotriva armatei israeliene reprezintă, fără îndoială, încălcări ale dreptului internațional, acțiuni de tip asimetric sau disproportionat, care au bulversat grav mediul de securitate, mai ales după ce, în acest turbion al disproporțiilor și asimetriilor conflictuale, a intrat și programul nuclear al Irakului.

Toate acestea conduc la o întrebare tulburătoare: Dacă dreptul internațional, Carta ONU, regulile și principiile războiului sunt încălcate, nesocotite sau considerate caduce, prin faptul că niciuna dintre părțile aflate în fel de fel de conflicte nu le respectă, atunci cum va arăta, în viitor, războiul?

¹⁶ <http://www.henciclopedia.org.uy/autores/Laguiadelmundo/GlobalWar.htm>., *The changing face of war*, published in *The World Guide*.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI

1. Războiul asimetric nu este o invenție de dată recentă. Într-un fel, toate războaiele de până acum au avut și laturi asimetrice, atât în ceea ce privește conceptul politic și cel strategic, cât și în ceea ce privește confruntarea tactică. Dar adevăratul război asimetric se datorează apariției armei nucleare și sistemelor de arme de mare precizie care au accentuat disproporționalitatea, au făcut posibil războiul non-contact și au generat flexibilitatea și fluiditatea riposteii.

2. Războiul asimetric este un tip de război în care se compensează disproporționalitatea. El s-a născut încă din vremea războaielor de eliberare, s-a transformat apoi într-un război cvasi-simetric, pe timpul conflictelor violente pentru putere dintre clanuri, devenind un fel de război simetric civil, și a căpătat dimensiuni regionale și chiar mondiale după atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 și riposta disproporționată a Statelor Unite asupra Afganistanului, adică a rețelelor și infrastructurilor Al-Qaeda.

3. Actualele conflicte armate din Afganistan, Irak, Cecenia și Orientul Apropiat au caracterul unor războaie disproporționate și, în același timp, al unor războaie asimetrice, în care se participă, în diferite ipostaze, patru mari tipuri de entități: armate moderne, profesioniste, ce aparțin unor mari puteri sau unor țări dezvoltate ce desfășoară acțiuni de luptă sau postconflict, sub mandat ONU, sau în virtutea responsabilităților pe care și le-au asumat; forțe multinaționale de stabilitate (stabilizare), care acționează sub mandat ONU; forțe înarmate guvernamentale (ale țării-gazdă), care sprijină procesul de stabilizare și preiau treptat gestionarea conflictualității locale, protecția cetățenilor, a proprietății și apărarea ordinii de drept; forțe rebele (gherile, insurgente, teroriste, ale traficantilor și lumii mafioate etc.), care acționează exclusiv prin mijloace asimetrice, de regulă, local sau în rețele transfrontaliere.

4. Dată fiind complexitatea temei și, în general, aria foarte largă a conceptului de război asimetric, este nevoie de studierea aprofundată a realităților, posibilităților și tendințelor în ceea ce dinamică a politicilor și strategiilor confruntărilor de tip asimetric. Tema ar trebui defalcată pe niveluri ale deciziei politico-militare.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Corina VLADU
Tehnoredactor: Mirela ATANASIU

Bun de tipar: 11.06.2007

Hârtie: A3
Coli de tipar: 3

Format: A5
Coli editură: 1,5

Lucrarea conține 48 de pagini
Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București
Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93
E-mail: cssas@unap.ro, Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

100/1244/2007

C308/2007